

Олена Цільмак
д-р юрид. наук, професор
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса (Україна)

СТУПІНЬ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ СОЦІАЛЬНОПРЯМОВАНИХ МОТИВІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА

Сьогодні, як ніколи, українське суспільство потребує у висококваліфікованих компетентних фахівцях, які будуть спроможними якісно виконувати свої професійні функції. Професія «психолог» належить до кола професій за типом «людина-людина», головним змістом праці якої є взаємодія з людьми та між людьми. Професія «психолог» є досить відповідальною та складною. Вона задовольняє прагнення особистості стосовно власного саморозвитку, самовдосконалення та самовиховання внаслідок пізнання себе через зміст професійної діяльності та через інших людей. Отже, молодь, що обирає професію «психолог», прагне до взаємодії з людьми задля пізнання себе, пізнання інших та пізнання соціально-психологічних трансформацій, що відбуваються навколо.

Проблемам мотивації вибору професії присвячено велика кількість концепцій і теорій. Так, зокрема, вчені виокремлюють внутрішню та зовнішню мотивацію. Locke, Edwin & Schattke, Kaspar стверджують, що «...поняття внутрішньої мотивації повинно обмежуватися посиленням на насолоду, отриману від діяльності, відокремлену від будь-яких подальших елементів. Це означає сподобатися робити...» [1]. На думку Фалько Райнберг та Стефан Ангесер «...поряд з цим розумінням внутрішньої взаємозв'язку представлені й інші концепції (самовизначення, досвід компетентності, зацікавленість та залученість, відповідність середнього кінця, орієнтація на ціль)...» [2]. Ричард М. Райан та Едвард Л. Деци у книзі «Концептуалізація внутрішньої мотивації та самоовизначення» розробили парадигми для перевірки передбічень з різних міні-теорій [3].

Таким чином питання мотивації розкриваються у багатьох наукових працях. Однак, метою нашого наукового дослідження було – встановлення ступені значення для студентської молоді соціально-спрямованих мотивів професійної діяльності психолога.

На нашу думку, мотиви професійної діяльності психолога слід поділити на три групи: особистісно-спрямовані, соціально-спрямовані та професійно-спрямовані. Розглянемо соціально-спрямовані мотиви. Соціально-спрямовані мотиви – це мотиви, в їх основі яких лежать соціально-психологічні трансформації. До них нами віднесено такі:

1) *пізнавальні* (пізнання інших, розібратися в причинах поведінки інших);

2) *соціально-трансформаційні* (корегування людської поведінки; утримання людей від фатальних помилок; розвивання у людей необхідних рис, якостей та умінь; психологічного розвитку суспільства; «олюднення» суспільства);

3) *просвітницькі* (надання людям психологічних знань, формування у людей психологічної культури; формування у людей світогляду);

4) *морально-духовні* (принести людям користь, допомогти людям);

5) *соціально-психологічної взаємодії* (спілкування з різними людьми, успішної взаємодії, успішного управління людьми).

Для цього нами була розроблена анонімна анкета та були опитані респонденти. Студентам було запропоновано визначити ступінь особистісного значення пропонованих мотивів професійної діяльності психолога, де цифра 3 – визначала провідне значення мотиву, цифра 2 – другорядне значення; цифра 1 – ніякого значення не має.

Нас, у нашому дослідженні, зацікавили студенти третього курсу навчання, які самостійно обрали майбутню професію «психолог», та які в подальшому бажають працювати за спеціальністю, усього 35 респондентів жіночої статі та 4 – чоловічої.

Підрахувавши данні анкетування, ми встановили певні показники соціально-спрямованих мотивів професійної

діяльності та визначили їх психологічні закономірності – дивись табл. 1.

Таблиця 1.
Соціально-спрямовані мотиви студентів, які самостійно вибрали професію «психолог»

Професія психолога надає можливість:	респонденти					
	жіночої статі			чоловічої статі		
	3	2	1	3	2	1
пізнати інших	35	0	0	4	0	0
розібратися в причинах поведінки інших	35	0	0	4	0	0
корегувати людську поведінку	35	0	0	4	0	0
утримати людей від фатальних помилок	29	6	0	3	1	0
розвивати у людей необхідні риси, якості та уміння	35	0	0	4	0	0
психологічно розвивати суспільство	35	0	0	4	0	0
«олюднити» суспільство	17	18	0	2	1	1
надавати людям психологічні знання	35	0	0	4	0	0
формувати у людей психологічну культуру	22	13	0	2	2	0
формувати у людей світогляд	22	13	0	2	2	0

допомагати людям	35	0	0	4	0	0
приносити людям користь	35	0	0	4	0	0
спілкування з різними людьми	35	0	0	4	0	0
ефективно керувати людьми	21	10	4	4	0	0
успішної взаємодії	35	0	0	4	0	0

Для респондентів жіночої та чоловічої статі стовідсотково мають провідне значення такі мотиви, як: «Професія психолога надає можливість пізнати інших», «Професія психолога надає можливість розібратися в причинах поведінки інших», «Професія психолога надає можливість розвивати у людей необхідні риси, якості та уміння», «Професія психолога надає можливість психологічно розвивати суспільство», «Професія психолога надає можливість допомагати людям», «Професія психолога надає можливість приносити людям користь», «Професія психолога надає можливість спілкування з різними людьми», «Професія психолога надає можливість успішної взаємодії», «Професія психолога надає можливість надавати людям психологічні знання».

Стосовно інших мотивів, то слід зазначити, що деякі відповіді у респондентів відрізняються. Так, мотиви «Професія психолога надає можливість формувати у людей світогляд» та «Професія психолога надає можливість формувати у людей психологічну культуру» мають провідне значення тільки для 63 % респондентів жіночої статі, а для 37 % зазначений мотив має другорядне значення. У респондентів чоловічої статі зазначений мотив має як провідне, так й другорядне значення (50 %/50 %).

Мотив «Професія психолога надає можливість «олюднити» суспільство» має провідне значення тільки для 46 % респондентів жіночої статі, а для 54 % – другорядне. У респондентів чоловічої статі зазначений мотив має й провідне (50%), й другорядне значення (25 %); а для 25 % – він немає

ніякого значення.

17 % респондентів жіночої статті та 25 % респондентів чоловічої статті мотиву «Професія психолога надає можливість утримати людей від фатальних помилок» надають другорядне значення, усі інші респонденти все ж таки переконанні, що зазначений мотив має для них провідне значення.

Що стосується мотиву «Професія психолога надає можливість ефективно керувати людьми», то респонденти чоловічої статті стовідсотково переконані, що зазначений мотив має для них провідне значення. Тоді як тільки для 60 % респондентів жіночої статті він має провідне значення; для 29 % – другорядне а для 11 % – він немає ніякого значення.

Таким чином, пізнавальні соціально-трансформаційні, просвітницькі, соціально-психологічної взаємодії та морально-духовні соціально-спрямовані мотиви професійної діяльності психолога мають певне значення (провідне або другорядне) майже для всіх респондентів.

Ступінь сформованості мотивів професійної діяльності, їх ієрархія та динаміка визначають специфіку оволодіння студентами майбутньою професією та їхню інтеграцію та ідентифікацію власного образу «Я» з образом представника професії «Психолог».

Література

1. Locke, Edwin & Schattke, Kaspar. (2018). Intrinsic and Extrinsic Motivation: Time for Expansion and Clarification. *Motivation Science*. 10.1037/mot0000116.
2. Rheinberg, Falko & Engeser, Stefan. (2018). Intrinsic Motivation and Flow. 10.1007/978-3-319-65094-4_14.
3. Deci, Edward & Ryan, Richard. (1985). Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. 10.1007/978-1-4899-2271-7.